

Theater Speelman
VOGELVLUCHT (10+)
Lesmap

Beste leerkracht,

Dit is de lesmap als begeleiding bij de theatervoorstelling VOGELVLUCHT van Theater Speelman. Ze is bedoeld voor kinderen van de derde graad lager onderwijs.

Deze map bestaat uit drie delen:

Eerst en vooral willen we u als leerkracht warm maken voor het verhaal dat we met *Vogelvlucht* willen vertellen en u het algemene thema van de voorstelling meegeven.

Vervolgens bieden we u enkele activiteiten aan die u in klasverband kan doen VOORDAT u naar de voorstelling komt kijken. Op die manier kunnen de kinderen zich al een beetje een beeld vormen over wat ze mogen verwachten eens ze in de theaterzaal zijn; al mogen en kunnen we uiteraard nog niet alles prijsgeven.

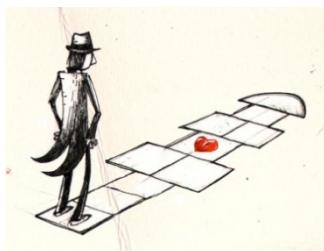
Tot slot vindt u in deze lesmap een aantal activiteiten die u met de kinderen kan doen NA de voorstelling. Zowel creatieve verwerkingsactiviteiten als filosoferen met kinderen komen aan bod.

Hebt u zelf suggesties of opdrachten die u rond de voorstelling in de klas hebt gedaan en graag met anderen wilt delen, dan ontvangen wij deze graag via stan@speelmanvzw.be.

Deze lesmap kan zowel gebruikt worden door leerkrachten en leerlingen die de omkaderende workshop bij de voorstelling gevolgd hebben als zij die dat niet hebben gedaan.

Veel plezier ermee!

Tot binnenkort
Speelman vzw

SPEELMAN

Inhoudsopgave

1	Over de voorstelling	4
2	Voor de voorstelling	5
2.1	Vorbereidend klasgesprek	5
2.2	Stel je voor dat	6
3	Na de voorstelling	7
3.1	Creatieve verwerkingsactiviteiten	7
3.1.1	<i>DOE-opdrachten</i>	7
3.1.2	<i>SCHRIJF-opdracht</i>	10
3.2	Filosoferen	11
3.2.1	<i>Filosoferen over thema's uit de voorstelling</i>	11
3.2.2	<i>Filosoferen met het kinderboek Toen mijn vader een struik werd</i>	15
3.2.3	<i>Filosoferen met de film La Vita è Bella</i>	18
4	Literatuurlijst en leestips	20

1 Over de voorstelling

Ik zie ik zie wat jij niet ziet en het is..... groen.

Een helm?

Nee.

Een verroeste kogelhuls?

Nee.

Een afgeknapte rupsband van een tank?

Nee.

De tank zelf?

Ja!

2 kinderen zitten vast in een gebouw, gevangen tussen 4 muren. Ze zijn halsoverkop naar hier gevlucht toen de kogels begonnen te vliegen, toen de straat waarin ze speelden veranderde in een hoop puin door de bommen.

Het maakt niet uit, ze zijn het gewoon.

Maar dan vinden ze een nest jonge vogeltjes.

De moeder is net tegen het raam gevlogen en beweegt niet meer.

Ze moeten iets doen.

De beestjes mogen niet doodgaan.

Ze zullen ervoor zorgen.

Koste wat het kost!

Vertrekkend vanuit een kinderlijk naïeve kijk op de wereld, vertelt Speelman het universele verhaal van twee kinderen die altijd en overal blijven spelen, blijven hopen, blijven dromen - ongeacht de soms vreselijke situaties waarin ze zich bevinden.

Regie en muziek:	Stan Reekmans
Spel:	Pieter Piron en Leen Heylen
Video:	Sarah Dusart en Gertjan Biasino
Educatieve omkadering:	Gideon Hakker, Charlotte Alles en Kenny Cappelle
Decor:	Martijn Megens
Sounddesign:	Bart Reekmans
Ondersteuning:	Alexander Coppenolle

2 Voor de voorstelling

2.1 Voorbereidend klasgesprek

Waarover zou de voorstelling kunnen gaan als jullie naar de foto van de affiche kijken? Verklapt de foto alles of schuilt er veel meer achter?

De leerkracht toont de foto op de eerste pagina van deze lesmap. Dit is tevens het affichebeeld van de voorstelling. Vraag aan de leerlingen waarover ze denken dat de voorstelling zal gaan.

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Wat zie je op de foto?

Hoe zien de vogels eruit?

Waarom sperren ze hun bekjes open?

In welke situatie bevinden de vogels zich?

Wachten de vogels ergens op?

Hoe zouden ze zich voelen?

Waarom zijn de mama en de papa er niet bij? Waar zouden ze kunnen zijn?

Welk gevoel roept de foto bij je op?

Waarover zou de voorstelling kunnen gaan? Kan je dat weten als je alleen de foto ziet?

Wat zou de titel van de voorstelling betekenen?

Lees de tweede en derde alinea van de begeleidende tekst bij het affichebeeld voor.

2 kinderen zitten vast in een gebouw, gevangen tussen 4 muren.

*Ze zijn halsoverkop naar hier gevluht toen de kogels begonnen te vliegen,
toen de straat waarin ze speelden veranderde in een hoop puin
door de bommen.*

Het maakt niet uit, ze zijn het gewoon.

Maar dan vinden ze een nest jonge vogeltjes.

De moeder is net tegen het raam gevlogen en beweegt niet meer.

Ze moeten iets doen.

De beestjes mogen niet doodgaan.

Ze zullen ervoor zorgen.

Koste wat het kost!

Vraag de leerlingen opnieuw waarover ze denken dat de voorstelling zal gaan. Is het beeld dat ze van de voorstelling hebben anders nu ze de tekst gehoord hebben? Hoe sluit de tekst aan bij de foto?

2.2 Stel je voor dat ...

Lees de tweede en derde alinea van de begeleidende tekst bij het affichebeeld voor.

*2 kinderen zitten vast in een gebouw, gevangen tussen 4 muren.
Ze zijn halsoverkop naar hier gevluht toen de kogels begonnen te vliegen,
toen de straat waarin ze speelden veranderde in een hoop puin
door de bommen.*

*Het maakt niet uit, ze zijn het gewoon.
Maar dan vinden ze een nest jonge vogeltjes.
De moeder is net tegen het raam gevlogen en beweegt niet meer.
Ze moeten iets doen.
De beestjes mogen niet doodgaan.
Ze zullen ervoor zorgen.
Koste wat het kost!*

Stel je voor dat jij je in de situatie van de kinderen bevindt: wat zou jij doen?

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Zou jij voor de vogels zorgen of vind je de zorg voor jezelf of voor elkaar belangrijker?

Wat zou jij doen om de vogels te redden?

Is het belangrijk dat de vogels blijven leven? Waarom? Waarom niet?

Hoe zou je je voelen als de vogels sterven?

Zijn dieren nog belangrijk als je in een oorlogssituatie verkeert?

Is het leven van een mens meer waard dan dat van een dier?

Hoe zou jij proberen te overleven als je je in de situatie van de kinderen bevindt?

Kan je overleven zonder je ouders, familie of vrienden?

Kunnen kinderen voor zichzelf zorgen?

Wat heb je het meest nodig in een oorlogssituatie: gezelschap of eten en drank?

Hoe zou jij de tijd verdrijven als je opgesloten zou zitten terwijl de kogels om je oren vliegen en de bommen rond je hoofd vallen?

Hoe zouden kinderen zich voelen die elke dag in zo'n situatie verkeren?

Is het leven van oorlogskinderen anders dan dat van 'gewone' kinderen? Op welke manier? Wat is gelijk en wat is verschillend?

3 Na de voorstelling

3.1 Creatieve verwerkingsactiviteiten

3.1.1 DOE-opdrachten

- Ontwerp een nieuwe affiche voor het toneelstuk

Doel:

Kinderen op een visuele manier laten uitdrukken hoe ze de thema's van de voorstelling hebben ervaren en laten visualiseren welke gevoelens het toneelstuk bij hen heeft achtergelaten.

Materiaal:

Affichebeeld van de voorstelling (cover van de lesmap, website Speelman vzw)

A3 of A4 bladen

Tijdschriften/kranten/ gekleurd papier, potloden, schildermateriaal, scharen, lijm

Opdracht:

Vertrekken vanuit de ervaringen van de kinderen: waarover ging de voorstelling? Als je in vijf zinnen aan je oma of opa zou moeten vertellen waarover het toneel ging, wat zou je dan zeggen?

Je toont de poster van de voorstelling: kan je zeggen waarom deze foto bij de voorstelling hoort? Zou je zelf deze foto kiezen voor de voorstelling? Waarom wel? Waarom niet?

Als je zelf een poster zou mogen ontwerpen, welke foto zou jij maken? Wat zou je zien op de foto?

Maak een tekening/schilderij/collage om te tonen waarover de voorstelling volgens jou ging.

- Maak een kijkdoos: 'Ik zie, ik zie...wat jij niet ziet'

Doel:

Kinderen laten fantaseren over hoe de wereld er zou kunnen uitzien als de oorlogen zouden stoppen en de wereld weer een speelplaats voor hen wordt. Kinderen aan de hand van knutselmateriaal uiting laten geven aan hun fantasie. Via een kijkdoos kan je mensen meenemen naar je eigen wondere wereld...

Materiaal:

Schoendoos

Scharen, lijm, gekleurd papier, tijdschriften, tandenstokers, ...

Opdracht:

De kinderen in de voorstelling konden nog contact houden met de buitenwereld via een raam ... maar misschien zagen ze niet zo graag wat ze zien... Ze spelen, en blijven spelen ... om de realiteit rondom hen te vergeten en een eigen realiteit te creëren? Of omdat spelen hun realiteit is? ... Ze fantaseren.

Wat zou jij willen zien als je door het raam kon kijken? Wat zou je willen tegemoetlopen als je je schuilplaats zou kunnen verlaten?

Maak een kijkdoos met elementen die je nooit zou willen achterlaten of vergeten en met elementen die je in de toekomst graag zou hebben of graag zou zien gebeuren ...

- Ik moet vluchten en ik neem mee...

Doel:

Kinderen brengen onder woorden wat ze het meest zouden missen als ze plots moeten vluchten of naar een plaats moeten gaan waar ze een onzeker gevoel over hebben. (Je kan dit ook breder bekijken: wat als je met een bang hartje voor de eerste keer op kamp vertrekt, wat als je elke week verandert van huis/thuis omdat je ouders gescheiden zijn, wat als je volgend jaar alleen naar de 'grote school' moet vertrekken?)

Materiaal:

Kringopstelling

Opdracht:

Variatie op het spelletje 'Ik ga op reis en ik neem mee'

Elk kind bedenkt een woord (iets/iemand). Het woord moet iets zijn dat het kind zeker wil meenemen bij zijn/haar vlucht, iets of iemand dat/die hen zou kunnen helpen om in die onzekere periode te overleven...

Je begint bij de eerste leerling en die zegt 'Ik moet vluchten en ik neem ... mee'. Het kind legt ook heel kort uit waarom hij/zij dit zou meenemen. Daarna is het aan het volgende kind en dit kind zegt 'Ik moet vluchten en ik neem (wat het vorige kind zei) mee en ... Enzovoort.

Kinderen mogen hetzelfde zeggen, hun uitleg zal waarschijnlijk niet helemaal dezelfde zijn. Om te vermijden dat kinderen meer bezig zijn met het zoeken naar hun woord tijdens de 'vertelronde' dan met het luisteren naar de ander, kan je aan ieder kind op voorhand een briefje geven waarop ze hun woord moeten schrijven; daarna mogen ze niet meer veranderen. Het briefje kan ook helpen als iemand een item vergeet; dan kan het kind even zijn blaadje tonen.

➤ Een raam van gemis en warmte

Doel:

Op een creatieve manier kinderen laten aanvoelen dat 'gemis' soms heel veranderlijk kan zijn. Het gevoel iets of iemand te missen kan soms heel hevig zijn, maar kan ook wegebben als je ook andere, mooie dingen kan toelaten die je een goed gevoel geven. Dat wil niet zeggen dat je die ene of dat ene vergeten bent. Op andere momenten kan het gemis jou dan weer zo overvallen wanneer het allemaal een beetje kouder aanvoelt en je je weer alleen voelt... maar dit gaat ook weer over...

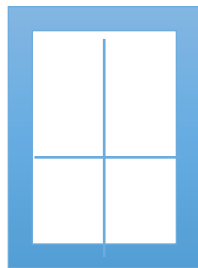
Materiaal:

A4 karton

Wasco's, ecolineverf

Opdracht:

Laat de kinderen op een A4 blad een raam tekenen met wasco.

In de vier kwadranten kunnen de kinderen met witte wasco (bij voorkeur een lichte kleur) woorden schrijven alsof ze met hun vinger op een koud venster schrijven. Het zijn woorden die aangeven wie of wat ze zouden missen als ze vluchten: mensen, dieren, knuffels, bijzondere dingen waaraan ze gehecht zijn.

Gemis is misschien zoals met-een-vinger-geschreven-woorden-op-een-venster: soms zie je de namen niet meer (mis je ze minder en kijk je naar buiten naar andere dingen), ... en soms als het koud aanvoelt (bij dauw) komen ze weer tevoorschijn op het raam. Laat de kinderen de kwadranten met ecolineverf inschilderen. Zo komen de woorden tevoorschijn die zij hadden opgeschreven.

Bespreek de woorden die de kinderen hadden opgeschreven.

3.1.2 **SCHRIJF-opdracht**

- Schrijf een brief naar één van de personages

Doel:

Kinderen leren hun gevoelens, gedachten en vragen te verwoorden en deze ook uit te schrijven. Doordat ze iemand moeten aanspreken in hun brief moeten ze ook rekening houden met de context en de gevoelens van de ander.

Opdracht:

Laat de kinderen nog eens de personages uit de voorstelling voor de geest halen. Laat hen een brief schrijven naar één van de personages.

Vertel je personage waarom je hem/haar zo leuk, stoer of lief vindt...

Vertel hem/haar wat je aan hem/haar bewondert ...

Vertel hem/haar wat jij zou doen indien je zou moeten vluchten voor een oorlog en vertel ook wie of wat je zeker zou meenemen.

Misschien weet je wel nog een spelletje om te spelen om de tijd te verdrijven? Wat doe jij als je je verveelt of ergens bent waar je liever niet zou zijn?

3.2 Filozoferen

3.2.1 Filozoferen over thema's uit de voorstelling

Het kan nuttig zijn om na de voorstelling met de kinderen te filosoferen over wat ze gezien, gehoord, gedacht en gevoeld hebben. De voorstelling bevat tal van thema's die zich uitstekend lenen voor een filosofisch gesprek en de kinderen zullen zich ongetwijfeld veel vragen stellen. Door te filosoferen ontdekken ze dat er op een vraag niet altijd een eenduidig antwoord bestaat. Ze leren zelf nadenken en hun eigen mening of standpunt verwoorden en onderbouwen met argumenten. Tegelijk leren ze ook luisteren naar de standpunten en argumentaties van anderen en daar op voort te denken.

Werkwijze

Bij het begeleiden van een filosofisch gesprek vervult u als leerkracht een andere rol, namelijk die van gespreksleider. Het is belangrijk dat u de kinderen het denkwerk laat doen en zelf geen inhoudelijke bijdragen levert. U 'begeleidt' het gesprek, dit wil zeggen dat u observeert, structureert en via de techniek van het doorvragen verdieping in het gesprek probeert aan te brengen.

Om de kinderen te stimuleren verder na te denken, kunt u vragen naar redenen, vooronderstellingen en aannames en kunt u mogelijke inconsistenties in hun redeneringen blootleggen. Filosoferen is immers meer dan gewoon een praatje slaan en meningen uitwisselen; het betekent ook en vooral argumenten geven voor je uitspraken, goede en minder goede argumenten tegen elkaar afwegen en een gezamenlijk denkproces doorlopen.

Tip: op de website www.filosofiejuf.nl/downloads kunt u gratis doorvraagkaartjes downloaden die handig zijn om te gebruiken bij filosofische gesprekken.

Laat de kinderen plaatsnemen in een kring. Een kringopstelling zorgt ervoor dat de kinderen elkaar zien en bevordert op die manier het luisteren naar elkaar.

Tip: bij grote klasgroepen kan er gewerkt worden met een binnenkring en een buitenkring. Elk kind in de binnenkring is gekoppeld aan een kind in de buitenkring. Alleen de leerlingen in de binnenkring hebben spreekrecht; de leerlingen in de buitenkring kunnen hun bedenkingen schriftelijk noteren of een tekening maken. Na een bepaalde tijd kan er overlegd worden en eventueel van plaats worden gewisseld.

Aan de slag

Hieronder staan drie thema's uitgewerkt waarover u kan filosoferen na het zien van de voorstelling.

❖ Oorlog en angst

Achtergrond

Tijdens een oorlog wordt een kind geconfronteerd met angst, scheiding, verlies en onzekerheid. Er is de angst voor het verliezen van een geliefde, angst voor het geluid van kogels die vliegen en bommen die vallen, angst om nooit meer naar huis te kunnen terugkeren ...

Angst zorgt ervoor dat we niet roekeloos worden en beschermt ons tegen gevaar, maar teveel angst kan ons verlammen en ons handelen beperken.

Kringgesprek

Hoe gaan kinderen om met angst? Waarvoor zijn ze bang? Hoe kunnen ze die angst het hoofd bieden? Kan angst ook goed zijn?

➤ Vragen die aansluiten bij de voorstelling:

Waarvoor zijn de kinderen bang?

Welke geluiden maken de kinderen bang?

Hoe gaan de kinderen om met hun angst? Durven ze die te tonen of verbergen ze die?

Hoe proberen de kinderen hun angst te overwinnen?

➤ Discussieplan met mogelijke verdiepingsvragen:

Wanneer ben je bang?

Hoe voelt 'bang zijn'?

Wat doet angst met jou?

Zijn kinderen vaker bang dan grote mensen?

Bestaan er dingen waarvoor iedereen bang is?

Is het soms goed om bang te zijn?

Is angst nodig om te kunnen (over)leven?

Kunnen dieren bang zijn?

Wat zou er gebeuren als niemand meer bang zou zijn?

Wat zou je verschrikkelijk vinden om zelf mee te maken?

Verwerkingsopdracht

* Laat de kinderen iets tekenen dat hen ooit heel erg bang maakte maar waarvoor ze nu niet meer bang zijn. Bespreek de tekeningen.

* Laat de kinderen een 'angstdoos' maken, waarin ze hun angsten opsluiten. Aan de binnenkant van een schoendoos kunnen ze hun angsten schrijven, tekenen, schilderen of plakken. Aan de buitenkant van de doos schrijven, tekenen, schilderen of plakken ze wat hen een veilig of

gelukkig gevoel geeft in hun leven. Op momenten dat de angsten in de doos naar buiten komen piepen, kunnen ze denken aan de dingen aan de buitenkant die de angst kunnen verdrijven.

❖ Oorlog en gemis

Achtergrond

Gemis duidt op een afwezigheid, een verlies, het ontbreken van iemand of iets. Oorlog gaat vaak gepaard met gemis. Het gemis van dierbaren, het gemis van je favoriete huisdier, het gemis van kostbare persoonlijke bezittingen, het gemis van een thuis, etc.

Kringgesprek

Hoe gaan kinderen om met dat gemis? Wat zouden ze het meeste missen als ze moeten vluchten en alles moeten achterlaten wanneer een oorlog uitbreekt? Wat zouden ze gemakkelijk kunnen achterlaten?

➤ Vragen die aansluiten bij de voorstelling:

Wat missen de vogeltjes?

Wat missen de kinderen?

Hoe kan je aan de vogeltjes zien dat ze iets missen?

Hoe kan je aan de kinderen zien dat ze iets missen?

Laten de kinderen zien dat ze iets missen? Hoe?

Hoe proberen de kinderen dat gemis in te vullen?

➤ Discussieplan met mogelijke verdiepvragen:

Wanneer mis je iets of iemand?

Welke gevoelens horen bij 'iets of iemand missen'?

Zijn er dingen die je niet/nooit kunt missen?

Waarom missen mensen elkaar?

Als je iets of iemand niet meer mist, ben je dit/die dan vergeten?

Wat heb je echt nodig om te kunnen (over)leven?

Hoe weet je wat je echt nodig hebt om te kunnen (over)leven?

Zijn er mensen die niets of niemand nodig hebben?

Verwerkingsopdracht

Stel dat er een oorlog uitbreekt: je moet vluchten en je weet niet zeker of je ooit nog naar huis zal kunnen terugkeren. Wat zou je zeker meenemen?

Vraag de kinderen argumenten te geven voor hun keuze.

❖ Oorlog en fantasie/spel

Achtergrond

In de voorstelling blijven de kinderen fantaseren en spelen, terwijl rond de ruimte waar ze vastzitten de kogels vliegen en de bommen vallen. Door te fantaseren blijven ze dromen van en hopen op een betere toekomst.

Kringgesprek

Wat zijn de opvattingen van de kinderen over fantasie en spelen? Waarvoor gebruiken kinderen hun fantasie? Waarom vinden ze spelen belangrijk? Zouden ze zich een leven zonder spelen kunnen inbeelden? Fantaseren ze zelf wel eens? Waarover?

➤ Vragen die aansluiten bij de voorstelling:

Wanneer gebruiken de kinderen hun fantasie?

Waarover fantaseren de kinderen?

Welke spelletjes spelen de kinderen?

Wat gebruiken de kinderen als speelgoed?

Waarom blijven de kinderen spelen?

Zou jij ook blijven spelen als er oorlog zou zijn?

➤ Discussieplan met mogelijke verdiepvragen:

Wat is fantaseren?

Kan je (over) alles fantaseren?

Kan je altijd en overal fantaseren?

Kan je (over)leven zonder te fantaseren?

Heeft iedereen fantasie?

Waarom fantaseren mensen?

Kunnen kinderen beter fantaseren dan volwassenen?

Kan fantaseren ook slecht zijn?

Zou je liever in een fantasiewereld willen leven dan in de werkelijke wereld? Waarom (niet)?

Kun je je thuis voelen in een fantasiewereld?

Kan fantasie ook werkelijkheid worden?

Is wat je fantaseert op een bepaalde manier ook echt?

Is spelen ook een vorm van fantasie?

Hoe verandert spelen je kijk op de wereld?

Kan je altijd en overal spelen?

Kan je (over)leven zonder te spelen?

Kan alles speelgoed zijn? Wat wel en wat niet?

Kan spelen ook gevaarlijk zijn?
Kunnen volwassenen ook spelen?

Verwerkingsopdracht

* Laat de kinderen een voorbeeld geven van iets waar ze wel eens over fantaseren.

Vraag hen waarover ze zouden fantaseren als ze verkeren in een situatie zoals de kinderen in de voorstelling.

* Vraag de kinderen hoe fantasie de wereld kan redden. Fantaseer samen over oplossingen voor de grote wereldproblemen.

* Vraag de kinderen waar of wanneer fantasie hen al troost gebracht heeft.

3.2.2 *Filosoferen met het kinderboek Toen mijn vader een struik werd*

(Joke van Leeuwen, Querido, 2010, ISBN 9789045110844)

Korte inhoud

‘Voordat Toda’s vader een struik wordt, is hij basketbakker. Iedere dag staat hij voor dag en dauw op om wel twintig soorten gebakjes te maken en drie soorten taart. Tot op een dag alles verandert. In het zuiden breken gevechten uit en Toda’s vader moet erheen om het land te verdedigen.

Gelukkig heeft hij het handboek *Wat Elke Soldaat Moet Weten*. Hierin staat precies hoe hij zich met takjes en bladeren kan verkleden als struik, zodat de vijand hem niet herkent.

Toda blijft met haar oma achter in de stad, maar ook daar is het niet langer veilig. Ze wordt naar haar moeder gestuurd, die in het buurland woont. De reis ernaartoe is vol avonturen en gevaar. Maar Toda geeft niet op. Ze moet haar moeder vinden!’

(overgenomen uit tekst op achterflap)

Een manier om te filosoferen met kinderen na de voorstelling *Vogelvlucht* is door het kinderboek *Toen mijn vader een struik werd* van Joke van Leeuwen te gebruiken. Een aantal passages en thema’s in dit boek sluiten goed aan bij thema’s die ook -rechtstreeks of onrechtstreeks- in de voorstelling *Vogelvlucht* verwerkt zitten. Hieronder staan drie thema’s uitgewerkt waarover u kan filosoferen.

(inspiratie: lestip Maarten Dupont op www.jeugdliteratuur.org)

❖ Wat moet je kunnen om een oorlog te overleven?

Toda’s vader heeft een soldatenhandboek om de oorlog zo goed mogelijk te overleven. Lees het fragment over dat handboek voor (p. 5-7). Tijdens de oorlog moeten mensen, net als Toda en haar familie, zaken anders aanpakken dan ze gewend zijn.

Start met de klas een brainstorm op rond de volgende vraag: Wat moet je kunnen om een oorlog te overleven?

Beklemtoon dat alle ideeën goed zijn. Laat de fantasie van de kinderen de vrije loop. Schrijf alle ideeën op het bord of op een flap zonder al een oordeel te vellen over hun voorstellen.

Vergelijk daarna met wat de kinderen in de voorstelling doen. Ondanks de oorlog blijven ze spelen en hun fantasie gebruiken. Op die manier creëren ze hun eigen werkelijkheid die schril afsteekt tegen de werkelijkheid die hen omringt. Ze blijven hopen en dromen, wat er ook gebeurt.

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Wat heb je absoluut nodig om een oorlog te overleven? Waarom is dat zo belangrijk?

Wat moeten mensen kunnen tijdens een oorlog? Hoe kan dat hen helpen overleven?

Wat moeten kinderen kunnen tijdens een oorlog? Hoe kan dat hen helpen overleven?

Moeten kinderen andere dingen kunnen dan volwassenen om een oorlog te overleven?

Wat zou je zelf (nog) graag kunnen in oorlogstijd?

Kun je altijd en overal spelen en fantaseren?

Helpt spelen je te overleven? Op welke manier?

Helpen dromen je te overleven? Op welke manier?

Kan je (over)leven zonder fantasie?

Kan je (over)leven zonder dromen?

❖ Dierbare bezittingen en herinneringen

Toda moet naar het buitenland vluchten, kan maar één tas inpakken en moet al haar andere spullen thuislaten. Lees het fragment voor (p. 16-17).

Ook in de voorstelling heeft een van de kinderen een koffertje met dierbare bezittingen bij zich.

Vergelijk de situatie van Toda met die van de kinderen in de voorstelling.

Leg de kinderen vervolgens deze vraag voor: Als je zelf zou moeten vluchten, en maar één ding zou kunnen meenemen, wat zou dat zijn?

Vergelijk de antwoorden en laat de kinderen hun keuze beargumenteren.

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Wat zou je het moeilijkst kunnen missen?

Wat zou je gemakkelijk kunnen achterlaten?

Kan je een keuze maken? Hoe zou je kiezen?

Hieraan gekoppeld, of als aparte opdracht, kan u werken rond herinneringen.

Toda heeft het vooral moeilijk met het loslaten van herinneringen aan oma, papa, papa's gebakjes, haar knuffels, foto's, ... Ze stelt een lijstje op met herinneringen die ze haar hele leven wil onthouden.

Laat de kinderen een gelijkaardig lijstje opstellen. Ze mogen de herinneringen omschrijven of er kleine tekeningen bij maken.

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Wat betekenen herinneringen voor jou?

Zijn je herinneringen alleen van jezelf?

Bezit je je herinneringen?

Zijn herinneringen belangrijker dan materiële bezittingen?

Kunnen je herinneringen veranderen?

Kunnen herinneringen troost bieden? Op welke manier?

❖ Dromen

Tijdens haar vlucht droomt Toda over thuis en over haar familie die ze mist. Ze verlangt naar een situatie waarin alles weer 'gewoon' is. Haar dromen zijn een houvast op moeilijke momenten; ze houden de hoop levendig op een goede afloop, een betere toekomst en een wereld zonder oorlog.

Lees het fragment op p. 89-90 voor.

Ook in de voorstelling wordt de kracht van dromen gesuggereerd. Op welke manier komen dromen aan bod in de voorstelling? Op welke manier wordt de droom en de hoop levendig gehouden?

Start een kringgesprek: Waarover zou jij dromen indien je opgesloten zat in een kleine ruimte, wachtend tot de oorlog voorbij is?

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Hoe zien jouw toekomstdromen er uit?

Hoe zou de toekomst er kunnen/moeten uitzien?

Zou een wereld zonder oorlog kunnen bestaan? Hoe zou die er dan uitzien?

Welke dromen heb jij om oorlog in de toekomst te vermijden?

Kan je leven zonder dromen?

Extra opdracht: Dromen van een betere wereld

Iedereen heeft wel eens nagedacht over hoe alles beter zou kunnen, of hoe een ‘ideale wereld’ er zou moeten uitzien. Is die mogelijk of kunnen we er alleen maar van dromen?

Laat de kinderen in kleine groepen nadenken en overleggen:

“In de wereld waarin ik/wij zou(den) willen leven, daar moet ...”

“In de wereld waarin ik/wij zou(den) willen leven, daar mag niet ...”

Houd daarna een kringgesprek: Wat vind je belangrijk en wat vind je minder belangrijk? Wat is haalbaar en wat niet? Argumenteer.

3.2.3 *Filosofen met de film La Vita è Bella*

(Roberto Benigni, Italië, Miramax Films, 1997)

Vooraf

Deze activiteit vraagt enige omzichtigheid. Het onderwerp van de film is misschien niet geschikt voor alle leerlingen uit de derde graad lager onderwijs. Als leerkracht kent u uw leerlingen het best en we laten het aan uw oordeel over of deze activiteit al dan niet met hen gedaan kan worden.

Korte inhoud

‘Toscane, 1939. De joodse Italiaan Guido (Roberto Benigni) is een grenzeloze optimist, vervuld met grootse dromen. Op zoek naar liefde en fortuin sluit hij zijn ogen voor het groeiende fascisme en anti-semitisme in zijn land. Vijf jaar later wordt Guido met zijn vrouw Dora en hun zoontje Giosué gedeporteerd naar een concentratiekamp. Om de gruwel draaglijk te maken, hangt Guido de clown uit. Hij maakt zijn zoontje wijs dat het kampeven een ingenieus spel is voor volwassenen, waarbij punten moeten worden verdiend. Zichzelf goed verstoppen levert het grootste aantal punten op.’

(overgenomen van <http://www.film-en-geschiedenis.ugent.be>)

Thematiek

De film sluit qua thematiek en kernboodschap goed aan bij de voorstelling. Net zoals in *Vogelvlucht* zijn ook in de film spel en verbeelding cruciaal om de oorlogsrealiteit het hoofd te bieden. Het hoofdpersonage gebruikt een mix van optimisme, humor, spel en verbeelding om zijn zoon te beschermen tegen de gevaren in en rond het concentratiekamp. Spel en verbeelding staat symbool voor het nooit opgeven van de hoop en het altijd levendig houden van de droom, wat er ook gebeurt of in welke situatie je je ook bevindt.

En is dit niet net wat de voorstelling ons ook probeert te vertellen?

Bekijk de film samen met de kinderen, of laat hen er enkele fragmenten uit zien waarin spel en verbeelding centraal staan.

Houd daarna een kringgesprek waarin de kinderen hun gevoelens en gedachten kunnen verwoorden.

➤ Vragen die u als leerkracht kunt stellen:

Op welke manier probeert het hoofdpersonage te overleven in het concentratiekamp?

Hoe probeert het hoofdpersonage zijn zoon te beschermen tegen de oorlogsrealiteit?

Zou jij ook spelen als er echt oorlog zou zijn?

Hoe belangrijk is spelen?

Kan je altijd en overal spelen?

Hoe zou je leven er uitzien als je niet kon spelen?

Kunnen volwassenen ook spelen?

Kan spelen ook gevaarlijk zijn?

Welke boodschap wil de film uitdragen?

Vind je die boodschap ook terug in de voorstelling? Hoezo?

4 Literatuurlijst en leestips

Toen mijn vader een struik werd, Joke van Leeuwen, Querido, 2010

Wat zit er achter de wolken? Leidraad voor filosoferen met kinderen, Bieke Lambrechts, Plantyn 2008

Socrates op de speelplaats. Filosoferen met kinderen in de praktijk, Richard Anthone en Freddy Mortier, Acco, 1997

Peinzen. 49 filosofische vragen voor kinderen, Richard Anthone, Eddie Janssens, Steven Vervoort en Jan Knops (red.), Acco 2006

Kinderen filosoferen, Berrie Heesen, Damon, 1998

Kinderen filosoferen. Docentenboek, Berrie Heesen, Damon, 1998

Klein maar dapper. Filosoferen met jongere kinderen, Berrie Heesen, Damon, 1996

De vliegende papa's. Filosoferen met kinderen, Berrie Heesen, Damon, 2000

FiloSofie voor kids, Oscar Brenifier, Davidsfonds/Infodok (reeks)

Van boeken ga je denken. Filosoferen met kinderen aan de hand van jeugdliteratuur, Richard Anthone en Silvie Moors, Acco, 2002

Leren doordenken. Filosoferen met kinderen, Praxisbulletin Themaboek, 2014

Interessante websites:

www.filosofiejuf.nl

www.kinderfilosofie.nl

www.jeugdliteratuur.org

Film:

La Vita è Bella, Roberto Benigni, Italië, Miramax Films, 1997

